

aiudul

EXEM-
PLARUL

2

L E I

Abonament:
120 Lei anual, 60 Lei pe 6 luni.
Publicăm anunțuri și reclame.

CULTURAL, ECONOMIC, SOCIAL ȘI POLITIC INDEPENDENT
Apare săptămânal. — Redactor: OVIDIU HULEA.

Redacția și administrația:
Strada Mihai Viteazul No. 1.
— Casa Română —

Tratatul Micii Antante cu Ungaria

Ungaria a început tratative cu Mica Antantă pentru abrogarea clauzei, care-i interzice sporirea forței armate peste 30.000 oameni, limitându-i fabricarea și procurarea armamentului și materialelor de război la necesitățile acestei forțe. Ungaria crede, că aceasta clauză este o gravă știrbire a suveranității sale și o pune în inferioritate față de statele Micii Antante. În fond clauza nu știrbește suveranitatea unei Ungarii pacifice. Mica Antantă neamenințând integritatea teritorială a Ungariei, judecă foarte logic că ea n'are nevoie de o armată mai puternică și că prin abrogarea clauzei Ungaria urmărește scopuri inavabile revizioniste și tulburarea păcii în bazinul Dunărei și nu recunoașterea unei egalități militare de valoare plătonică.

E drept că Ungaria în mod clandestin a călcat clauza tratatului de pace, dar situația, în care s'a plasat pe terenul dreptului internațional nu este de invidiat. Ungaria de fapt și de drept este un stat, care nu-și respectă angajamentele internaționale și în consecință nu are autoritatea morală să ceară de la alte state respectarea tratatelor și a dispozițiilor dreptului internațional. În situația aceasta a fost și Germania, care a eșit din incurcătură prin repudierea unilaterală a tratatelor de pace, ceea ce Ungaria nu va putea face, fiindcă Mica Antantă este un organism politic viu, sănătos și capabil să impună Un-

gariei respectarea tratatelor. Ea a fost făcută atentă în mod foarte serios la gravele consecințe și la răspunderile pe cari și le-ar asuma, dacă s'ar gândi să imiteze exemplul Germaniei.

Mica Antantă admite că, clauza omioasă, dacă nu în fond, dar de formă totuși lezează suveranitatea Ungariei și poate fi chiar supărătoare dând Ungariei o impresie de inferioritate.

În tratativele dela Geneva Ungaria a cerut abrogarea clauzei și Mica Antantă, în principiu, a declarat că consimte la abrogare, dacă Ungaria va da garanție că nu urmărește scopuri agresive și tulburarea păcii în aceasta parte a Europei Centrale.

Ungaria neputând sau nevoind să dea garanția cerută fie sub forma unui pact de neagresiune, fie sub ori care altă formă, tratativele au rămas infructuoasă; totuși lumea și Ungaria s'au putut convinge că Mica Antantă este un organism profund pacific.

Din comunicatul oficial unguresc apare că la Geneva s'a discutat și situația minorității ungurești din statele Micii Antante, dar fără nici un rezultat. În această privință, statele Micii Antante nu pot avea decât un singur punct de vedere: problema minoritară este o problemă internă, în care nu tolerează amestecul unui stat strein.

Actualele tratate pentru protecția minorităților sunt interpretate de acestea tendențios și în un sens diametral

opus intenției și scopului urmărit de părțile contractante la încheierea lor. În congresul de pace nimeni nu s'a gândit că din aceste tratate minoritarii vor făuri o armă primejdioasă consolidării statului, în care trăiesc. Pe drept sau pe nedrept, la congresul de pace se credea că stăpânitorii de eri, ajunși minoritari, vor fi expuși răzburării sângeroase a popoarelor, cari au suferit multe veacuri împilările lor, deci se credea că este necesar o protecție a individului, a persoanei și a drepturilor omului; dar nimeni nu s'a gândit că prin aceste tratate să se creeze o nouă persoană juridică. Minoritarii explică tratatele în sensul că noi nu suntem indrituiți să luăm nici o măsură, care ar facilita asimilarea lor. Ori adevărul este că tratatele interzic numai asimilarea forțată, ca pe timpul lui Horea, când răsculații prindeau pe unguroaice, le îmbrăcau românește, le botezau și le măritau cu Români. Tratatul obligă pe minoritari să învețe limba noastră și să fie loiali, mergând cu loialitatea până la complecta lor asimilare și dispariție în masa poporului majoritar și nici decât conservarea lor ca elemente streine în corpul națiunii. Dispoziția este logică, pentru că nu există stat în lume, care să nu tindă la asimilarea elementelor eterogene. Statele, cari azi sunt pur naționale, cari n'au minorități, la începutul existenței lor au fost state poliglote și au ajuns la unitatea națională numai în cursul vremurilor prin asimilare. Pentru care motiv să ne fie interzis acest proces evolutiv? Statele cari n'au fost în stare

Faptă și suferință românească în Ardeal

— Urmare —

Dinastia cea veche ardeleană se apropia înse de sfârșit. La capătul veacului al XIII-lea, cuture rege se cheamă Cumanul, fiindcă era născut dintr'o Cumană, — poate Româncă de la Cumanii de peste munte — adăpostită în regat și trăia tot între acești Cumani, și ea se urmează cu un lăstar venit tocmai din Italia, unde mama lui era Venețiană, Andrei al III-lea. El se sprijină, după obiceiul țerii de unde venia, țară de nobili, pe nobilime și de aceia, de la început, întărind privilegiile oricui, el statornicește, într'o adunare ardeleană a tuturor nobililor, că domnia lui nu va fi ca a Cumanilor, prielnică peste măsură străinilor sau oaspeților, sau păgânilor, sau oamenilor de rând și celor — Cumanii — „cari adesea au adus pagube în țară noastră“, înlăturând pe nenobili și de la dreptul de a fi juzi. Biserișilor nu li mai îngăduie să fie întărite, nici judecătorilor bisericăști să-și întindă dreptul asupra cui se cere a fi judecat aiurea. Adunarea nobililor țerii se va strânge odată pe an la Bălgrad, la Alba, pentru a cerceta toate

lucrurile ce privesc buna stare a locuitorilor. Într'o astfel de adunare se pomenesc «nobili, Sașii, Secuii și Români», dar toți sânt socotiți ca pe o treaptă cu nobilii. E vorba adevă de *acea dintre Români*, ca Ugrin, care era *magister*, ceia ce înseamnă ridicat pe treapta privilegiatilor, stăpânul Făgărașului și Sămbetei, cari, primind legea catolică intraseră în tovarășia luptătorilor supt steagul regal, asemenea cu cei cari încă de la 1260, contra lui Ottokar, regele Boemiei, urmaseră steagurile înaintașului lui Andrei, Bela. Ugrin, despoiat cândva de Ladislav Cumanul, e arătat ca având drepturi de la strămoșii săi, *Țara Oltului prin urmare era de mult pământ românesc liber.*

Ardealul cel vechiu, de nobilime și de lege catolică, părea că se desface. Biserica din Alba-Iulia, care prin capitulul canonicilor ei dădea toate mărturiile și întăririle, intră în luptă cu Sașii, cari-i dădură foc, ca să ardă documentele d'inuntru. Regele dădu dreptate călugărilor, el care adusesse și pe aceia ai Sfântului Spirit, dându-li în samă și un spital, și chemase pe «frații», pe barații Sfântului Francisc, noii răspânditori de credință, în țara plină încă de credincioșii Bisericii răsaritene, prigonită și hulită; ei își așezară custodele la Orăștie, pe Francesul Germain,

atârând de provincialul Ungariei, Haymon; călugări predicatori, ai Sfântului Dominic, aveau casa lor la Sighișoara. La 1302 legatul papal din Buda lua supt ocrotirea lui și pe Dominicani și pe Franciscani contra contelui săsesc de Sighișoara.

Și în părțile bănățene care încep să aibă o mai mare însemnătate de când regii de cruciată, cu ochii asupra căștigurilor de căpătat în peninsula balcanică dincolo de Dunăre, în perțile acestea unde este cetatea regală a Severinului și aceia a Meediei, de unde vin Mehedinții, se ridică un răscolat contra celor din urmă regi arpadieni, Dorman. Dar Dorman e Dărman, asemenea cu acela de la care vine satul moldovenesc al Dărmăneștilor. Din sfărâmurile regatului vechiu unguresc, care părea că stă să se desfacă, fiecare-și ieia ce poate, ce i se află mai mult la îndemână.

Pe atunci o Țară-Românească liberă se formase peste munți din »județele« și »Voevodate« lui Ioan și Fărcaș, lui Litovoiu și Bărbat, lui Seneslav din Argeș, căruia ceilalți i se supnseră. Ardealul puternicului Ladislav Apor avea legături strânse cu Domnia cea nouă și în acest Ardeal Români ostășii și nobili, cari nu se făcuseră încă una cu no-

să asimileze minoritățile, ca Austria și Turcia, în mod fatal au ajuns la descompunerea lor. Pentru care motiv statul român să fie ab ovo sortit descompunerii, interzicându-i-se facilitarea și accelerarea unui proces social, care a avut loc în toate statele din Europa?

Problema minoritară deci este o problemă internă, care la noi are puțină importanță, pentru că minoritățile noastre locuiesc dispersate pe întreg teritoriul țării și amestecate cu poporul majoritar. Ele nu prezintă nici-o primejdie pentru existența statului și asimilarea lor în un timp mai lung sau mai scurt este certă. Încheierea unui tratat cu Ungaria, prin care noi am asigura conservarea minorității ungurești din țară, ar împiedeca procesul de asimilare și ar fi în evidentă contradicție cu interesele statului nostru. Ce scop urmărește Ungaria și minoritatea ungurească prin păstrearea naționalității ei? Distrămarea, descompunerea și revizuirea actualelor frontiere ale statului român în favorul Ungariei! Ne putem noi preta la un astfel de joc?

Dela încheierea păcii noi am trăit foarte bine fără prietenia Ungariei și nu vedem și nici nu ne putem imagina că, ce bine ne-ar putea aduce aceasta pretenie, pentru care ar trebui să jertfim suveranitatea, independența statului nostru și viitorul neamului românesc. Se înșală aceia, cari cred că prin încheierea unui astfel de tratat am contribui la menținerea păcii în bazinul Dunării. Pacea aceasta va dura numai până la ocazia binevenită și avid pândită de Ungaria.

O prietenie sinceră între noi și Ungaria va fi posibilă numai atunci, când minoritatea ungurească din țara noastră va dispărea prin asimilare în sânul majorității.

Mica Antantă poate consimți la abrogarea clauzei supărătoare pentru Ungaria numai dacă aceasta dă garanții, că nu urmărește scopuri revizioniste și declară că se desinteresează de soarta minorității ungurești din statele Micei Antante, recunoscând că problema

minoritară este o problemă internă a fiecărui stat, pe care acesta o va rezolvi după buna lui chibzuință.

Tratativele, cari au avut loc la Geneva cu Ungaria, au fost comentate de presa ungurească dela noi foarte unilateral și tendențios. Presa aceasta, în dorința ei de a servi Budapesta, face tot ce poate ca să împiedece o apropiere sufletească între noi și ungurii dela noi, știind foarte bine că după apropiere va începe procesul natural de asimilare. Tratativele au fost utilizate de presa

ungurească dela noi ca să inviezeze speranțele elementelor ungurești, cari dându-și seamă de falimentul politicei nefaste de opoziție sterilă și îngrădire în o mentalitate perimată, urmată statornic de partidul unguresc, caută o apropiere și o colaborare frățească cu poporul majoritar.

Apropierea sufletească și colaborarea frățească vor rezolvi problema minorităților fără intervenția Ungariei, dela care Mica Antantă nu cere nimic, dar nici nu acceptă condiții.

DUMINECĂ

Cu aprobarea stărilor noastre cetitori, inaugurem o nouă rubrică, de ziua Domnului! Credem că un popas scurt, de senină reculegere sufletească, poate fi de folos oricui! O privire spre ceruri, un înaripat imn de slavă Creatorului a toate și Părintelui milostiv, o punte de argint dela pământ la ceruri...

Nu numai omul puțin instruit are lipsă de Dumnezeu, nu, ci poate mai ales omul acestei civilizații tot mai nevropante, omul care, din noianul de invenții, nu și-a făurit numai un confort nevisat, ci și-a pregătit și-și pregătește și cele mai diabolice arme de ucidere, de exterminare... În babilonia acesta în care limbile se amestecă tot mai mult, în care vrăjmașii dintre oameni se mențin și se ajută cu mijloace din ce în ce mai rafinate, în vidul îngrozitor în care se poate prăbuși dintrodă o întreagă civilizație omenească, este bine să ne amintim de cuvântul Evanghelic, care ne-a spus, înainte de aceasta cu aproape 2000 de ani, că toți oamenii acestui pământ suntem frați și că virtutea cea mai mare a omului trebuie să fie iubirea a toate cuprinzătoare, iubirea care se știe jertfi pentru altul, pentru toți, indiferent de țara în care ești, de portul cu care te împodobești și de silabele în care îți lămuriești tainele sufletului sau durerile inimii... O ce alta ar fi înfățișarea lumii, într-o lume în care îndreptarul suprem ar fi glasul și porunca Domnului. Împărăția păcii lui Hristos. În locul fabricelor de tunuri și-a avioanelor de bombardament, albe chilii pentru suferinzi, tihnite odăi pentru bătrâni nenorociți, cuvinte calde pentru toți naufragieții acestei lumi. Să ne amintim de acest rost suprem pe care Creatorul l-a designat omului, ... căci fără lupta pentru el, nu numai civilizația noastră rămâne un lustru glacial, ci mai vătos inima noastră un lăcaș, fără frumusețe și fără fericire...

■ **Deces.** În Abrud, a încetat din viață în urma unei apoplexii, d. *Dr. Candin David* avocat, fost deputat și senator al județului nostru. Defunctul a fost un mare luptător naționalist pe vremurile fostei stăpâniri și un suflet nobil, apărător al Moșilor și binefăcă-

Căpitanul Papană

Zilele aceste se va înălța în văzduhuri, în America, pasărea măiastră, botezată de formidabilul ei cărmăciu „Alba-Iulia” — ca, dela New-York, în 24 de ore, să aterizeze, trecând în rotire triumfală peste cetatea lui Mihai, în capitala țării, la București. Dacă Dumnezeu va binecuvânta, vom sărbători, alături de gloria întâiului vultur românesc — Aurel Vlaicu — cea mai mare izbândă aeronautică a neamului. Gazetele românești au anunțat că sborul se va încerca în aceste ultime zile ale lunii Septembrie și centrala noastră de radio va ținea în curent poporul nostru despre întreg decursul epocalului raid al căpitanului Papană. Doamne, cu câtă infigurare vom adasta cutia de rezonanță transatlantice din clipa în care inima aceasta de oțel se va urca în nacela sub care vor rămânea în urmă valurile infuriate poate ale nemărginitei mări. Cum vom simți sugrumarea emoției la cea dintâi barcadă pe care ar pune-o sborului — intemperiiile. Și câtă îmbărbătare nu se va trimite în ziua sau poate în noaptea mării încercări acestui unic vâstar, care ne-a adus și până acuma atâta cinste numelui nostru de Român! Iar dacă „Alba-Iulia” cu trimotorul ei sfredelitor va ajunge în adevăr peste crestele Carpaților, vom simți cu toții, în delirul unei bucurii atotcopleșitoare, că stăpânirea de azi ne-a fost consfințită cu încă o faptă, în fața căreia se va descoperi o lume întreagă! Cel ce va realiza-o, își va înscrie numele nu numai în cartea viitorului, ci și în inimile noastre aprinse de cea mai curată iubire și admirație. Să așteptăm cu încredere biruința aceasta unică.

tor al celor năpăstuiți. La groapă a fost însoțit de cei mai deseamă reprezentanți militari și civili, ca un grăitor și binemeritat omagiu pentru o viață pusă în serviciul neamului.

billi unguri, aveau cuvânt. Moartea fără urmași a regelui pe jumătate străin, Andrei, deschidea zări necunoscute. Românii din amândouă părțile Carpaților avură un rost în lupta pentru moștenire între Germanul, Bavaresul Otto, sprijinit de Apor și adăpostit o clipă dincolo, în »Țară«, la »Domnie«, și între Francusul din Neapole, Carol-Robert, pe care nu-l voiau Ardeleni și mai ales Sașii.

Acesta învinse, dar mai ales prin sprijinul Papei, *Domnia lui și a urmașilor lui va fi deci din grația Sfântului Scaun al Romei, pentru cruciata cea nouă contra necredincioșilor și a schismaticilor, comandantul regal stând une ori la umăr în aprinsa îndeplinire a acestei opere de convertire și câștigare cu barajii și cu Dominicani, rivalii acestora. În locul Arpadienilor, cu cari perise dreptul străvechiu al cuceririi, venia acum un Stat cu totul nou, de cavaleri, după obiceiul frances, lupând în numele Romei papale pentru biruința crucii latine.*

Oricine, din orice treaptă, era gata să ia parte la această luptă, putea fi bine primit. Și tânăra nobilime românească, alcătuită în a doua jumătate a veacului al XIII-lea, se înrolă cu patimă în oastea pentru triumful catolicismului. Din orice cneaz ori Voievod se putea face, numai să știe purta arma și încăleca pe calul de războiu, un cavalier, un miles, cum se zicea în latinește, un boier, cum se zicea dincolo și ținațea lui erau deschise toate porțile spre

glorie, avere și mărire.

Unii dintre Voievozii români rămân legați de locul funcționării lor mai vechi. Ii aflăm la Hodoș, la Beiuș, unde așezările românești, într'un colț așa de ferit, sânt foarte vechi, în alte părți din Ținutul acesta al Munților Apuseni, în șesul deschis la Oradea, unde ascultau de episcop, dar cu datinele lor cele vechi. E loc de graniță, în calea năvălirilor turcești care din a doua jumătate a secolului al XIV-lea se întetesc și cer o necontentită pază. Aici, la Moși, avem unul din punctele concentrărilor românești, de caracter militar.

În Banatul Voievodului Bogdan e altul. Un al treilea se face în Maramurăș, unde Românii erau așa de mulți încât se prelingeau până în comitatele vecine, Ug, Ugocea (vezi Bratul, Bratocea, Ug și Ugrin), Bereg, Ug, iar în jos până la insula cealaltă românească dela Sătmar, care n'a putut fi la început decât un »sat mare» al nostru.

Aceștia erau niște dârji Munteni, în stare să-și strămute vlaga de întemeietori și pe alte țărâmurii. Strâns legați într'o obște, supuși doar reginei Elisabeta, văduva lui Carol-Robert și mama regelui Ludovic, — cel veșnic în harță cu »Valahii» liberi, cu Sârbii, cu Litvanii, — comandați de un Voievod, oricând gata să ridice steagul, ținând oarecum în atârnarea de dâșii pe contele, pe șpanul unguresc numit de regină, ei nu apără numai o

graniță, ci o și întind. Supt Voievozii Nicolae și Ștefan, tată și fiu, ei sânt în pregătire. Un Voievod din altă semineț, Dragoș, cu fiul său Sas (vezi în Moldova, la Prut, »Cornul lui Sas») și cu Balica (Ungurii zic Balc) și Drag, fiul acestuia, trec munții, pe urma pașilor de biruitor ai regelui Ludovic, izgonitorul în numele crucii al păgânilor litvani și *prelungesc pământul regal dincolo de Carpați*, unde ispitau minele cele nouă de la Baia asemenea cu cele ardelene de la Rodna (Baia în ungurește și Rodna în slavonește înseamnă același lucru). Acolo, sau poate mai în jos, unde era altă ispită, a minelor de sare de la Slănic (Ocna în ungurește și Slănic în slavonește — ca și Slatina — au același înțeles) și unde se așezară, încă înainte de Tatari, în jurul episcopului catolic de la Milcov, mulți Unguri (ca la Sascut, la Cașin-Kazson, etc.), s'a întemeiat deci cu de-ai noștri din Maramurăș o provincie a regelui. Dar peste ceata lui Dragoș, răpede alungată, s'a așezat, fără voie de la stăpânul ferii, ceata lui Bogdan, urmașul ca Voievod și poate ruda de aproape a lui Ștefan. El veni la Baia, unde era și o cetate a Moldovei, după apa ce curge acolo, și întemeie o țară a Moldovei pe care n'o va putea cînti nimeni și pe care Turcii după numele lui au cunoscut-o ca Bogdania, ca Bogdania cea neagră (Carabogdan). Viteji ca și dânsul, un Dămăcuș și alții, îi stăteau alături, dăruiți cu pământuri în țara aceasta nouă, largă și frumoasă.

Povețe înțelepte.

Săptămânile trecute, a petrecut câteva zile în țara noastră unul din marii bărbați ai Franței: *Louis Marin*.

După două conferințe ținute în capitală și la Cluj, distinsul oaspete ne-a spus câteva cuvinte de evocare a zilelor de mare frământare, care au fost procesul Memorandumului. Ne-a mai spus apoi câteva povețe înțelepte, cari nu pot rămânea nesublinate.

Franța — spunea cetățeanul de onoare al Clujului — a rezistat vremilor prin acea cuminte încatenare în tradiție, prin care ea a păstrat și sporit patrimoniul național. Familia, depozitară a virtuților cetățenești și-a eternelor valori spirituale, a transpus toată această frumusețe din generație în generație și Louis Marin crede că ea va rămâne pivotul și al generațiilor viitoare. Să fie și la Români așa. Să nu se lapede oamenii noi de aceste energii consacrate de vremuri, mai ales de vremurile de bejenie. Căci numai așa se va asigura vi-ața neamului.

Așa este. În țările în cari s'a încercat dinamizarea acestei forțe uriașe din care s'au realizat cele mai trainice încheșări de stat — acolo totul se clatină. Nimeni nu va putea face educația copilului ca părinții lui și chiar dacă sub raport intelectual ei n'ar putea cuprinde pe toți desmoșteniții lumii, sub raportul inimii, a nobleței ei, nici un măiestru pedagog nu va putea înlocui gingășia inimii de mamă. Dar noi știm, cetim în opere consacrate de reportaj imparțial cu câtă nepăsare sunt părăsiți adese copiii chiar în țări ca Rusia, unde statul s'a erijat în singur educator al lor. Cetele de copii în zdremțe și hămesiți de foame ar putea fi avertismente pentru halucinații unor paradisuri irealizabile.

Dar Louis Marin a mai spus câteva cuvinte și despre contribuția armatei române în marele războiu. Ca și Ludendorff de altfel, șeful marelui stat major german, și Louis Marin a arătat că prin intrarea României în războiu a fost salvat Verdunul. Presiunea formidabilă de acolo a trebuit să înceteze, pentru ca sute de trenuri germane să treacă săplă-mâni de-arândul în goană neîntreruptă, peste pusta Ungariei, spre mica Românie. Oricât de inegală era lupta cu un dușman, cuirasa cea mai formidabilă a lumii, țaranul ostaș și comandantii lui au știut lupta și la nevoie

Dintre aceiași Maramurășeni, viteji de-ai lui Ludovic, se va desface Bartolomeiu, fiul lui Drag (Drágffy), care se zicea, cu dreptate, ruda lui Ștefan-cel-Mare, și un Andrei, fiul lui Lațcu, care a fost șpan al Maramurășului, dar și șpan al Secuilor și străjer al graniței de către această neascultătoare și vrăjmașă Moldovă.

La Munteni a trecut un Dobăncan, Ladislau sau Vlad — dar, fiind catolic, îi ziceau: Ladislau — de Doboca, fiu al unui «maistru» ardelean, Ioan, ori în nemeșie Ianoș și nepot de fiu al lui Micu, în nemeșie Miched. Cred că va fi fost o rudă a Clarei Doamna, catolica soție a lui Vlaicu-Vodă, Domn a toată Țara-Românească.

Acesta, neastâmpărat și isteț războinic, când prieten al regelui Ungariei, dacă era de câștigat, când dușman, dacă-i era dreptul încălcat, a izbutit să capete, ca preț al unei credințe trecătoare Țara Oltului, care suferise mult în ultimele tulburări ardelenene și avea puțini locuitori. După datina francesă de a se face din rude și prietini duci, Vlaicu ajunsese astfel duce sau *herzog* (după nemțescul Herzog) al Țării Făgărașului, unde-și trimise boierii lui, întărind cetatea cea veche a lui Ugrin. Acolo, la Șercaia, la Vinea și la Căciulata, așeză el și pe Ladislau Dobăncescu, al cărui neam se întâlnește până pe la 1500 în țara cea liberă.

(Reproducere)

N. IORGA.

muri cu o demnitate care a inspirat respect chiar adversanului. Elogiu pe care l-am cetit nu numai la Germani, ci și în presa ungurească a acelor vremi. Ce adâncă mulțumire sufletească am avut auzind aceste cuvinte de apreciere pentru morții ostirii noastre! Mai trebuie oare să le subliuim și astăzi după două decenii dela unire, într-o modestă gazetă de provincie? Dacă ar mai fi în adevăr lipsă, ar trebui să ne crepe obrazul de rușine.

Unde dai și unde crapă.

„Gazeta Aiudului”, care apare în limba ungurească, a descoperit o nouă nedreptate, care se face unguirilor din Țara Românească. Cică posturile noastre de radiodifuziune nu aranjează din când în când și câte o serată ungurească. Oamenii aceștia suferă de grandomanie sau lipsă de modestie, ca să nu întrebuițăm un alt cuvânt mai tare.

Ei uită că trăiesc în un stat național, întemeiat în contra dorinței lor. Ei uită că imensele jertfe, pe cari le-am adus pentru întemeierea țării noastre, în mare parte sunt cauzate tocmai de ținuta lor ostilă față de poporul român. Ei uită, că abia sunt 7.9% din totalul locuitorilor țării noastre și că din celea 7.9%, cel puțin 7% vorbesc bine limba țării, care se confundă cu limba oficială a statului român și pretind ca de dragul celor 0.9% Unguri, cari nu știu românește, cei 99.1% locuitori să asculte o oră întreagă s'au poate mai mult idioma străină pe cari cei 0.9% o pot asculta întorcând butonul la Budapesta.

Oamenii aceștia sunt și ingrati, fiindcă după ce le permitem ca toată ziua să asculte insultele, pe cari ni le aduc posturile de radiodifuziune din Ungaria, după ce le permitem să asculte toate discursurile iredentiste și revizioniste, acum vin cu pretenția să le organizăm și noi astfel de serate, pentru că altfel lezăm dispozițiile Constituției și drepturile minoritarilor consacrate în tratatele pentru protecția minorităților și pentru respectarea cărorora ei au dreptul a face plângere la Liga Națiunilor.

Oricât de ilariantă ar fi pretenția aceasta, totuși ne bucurăm că a fost formulată, dându-ne ocazia să ne exprimăm unele reflexiuni acri demult mocnesc în sufletele noastre.

Este știut că posturile de radiodifuziune din Ungaria duc o susținută campanie revizionistă, iredentistă și de calomnie în contra statelor din Mica Antană, care poate protesta pe cale diplomatică în contra acestei agitații, dar după cum se vede fără prea mult rezulta.

Totuși există un remediu, cam drastic, dar care necondiționat va pune capet demățului dela posturile de radiodifuziune din Ungaria.

Societatea noastră de radiodifuziune să pună în vedere societățile ungurești că dacă va mai continua cu agitațiile ei în contra Statului nostru va retrage autorizațiile tuturor unguirilor din țara noastră.

Atragem atențiunea Siguranței Generale asupra propunerii noastre și garantăm că agitațiile radiofonice al Ungariei, vor înceta ca prin farmec.

Ne place să credem, că propunerea noastră nu lezează tratatele pentru protecția minorităților, dat fiind că oricare stat din lume are dreptul să reprime, cu mijloacele, cari îi stau la dispoziție, orice manifestare, chiar radiofonică, îndreptată în contra integrității și siguranței sale.

Iată cum se adeverește proverbul: Unde dai și unde crapă.

Informațiuni

■ **Intrunirea cititorilor gazetei noastre.** Luni, la orele 7 seara, sa'u intrunit la redacția gazetei „Aiudul” cititorii donatori ai modestei noastre publicațiuni, pentru a hotărî de cele ce urmează a se lucra. Adunarea, care a fost onorată de în număr de fruntași ai vieții românești din orașul nostru, a hotărît să exprime toate recunoștințele sale dlui O. Lupanu, fostul nostru redactor, care fiind numit director al Gimnaziului din Uioara, a fost constrâns a părăsi conducerea gazetei. În curs de mai bine de o jumătate de an, asupra Dsale a căzut munca cea mai grea, aceea de a se îngriji de materialul necesar pentru apariția gazetei — muncă pe care o cunosc și o pot aprecia mai ales aceia cari au stat vre-odată la un astfel de post de comandă. Munca aceasta este cu atât de vrednică de laudă cu cât ea a fost făcută aproape fără onorar. Pentru a se duce mai departe opera începută, cei prezenți au apelat la puterile d. Director Ovidiu Hulea, care a acceptat s'o redacteze, însă numai cu condițiunea de a i se da concurs efectiv din partea tuturor purtătorilor de condei din orașul nostru. Având asigurată această colaborare, dsa va încerca să ducă cu un paș înainte opera aceasta culturală și patriotică pentru care toți Aiudenii au dat așa de generoși obolul lor! Să fie într'un ceas bun!

■ **Căsătorie.** Duminecă, 26 Septembrie s'a celebrat, la biserica română unită, căsătoria dș. Doina Pompilia Păstrav cu dl. lct. Iacob Popa, din Bat. VI. V. M. Transmitem atât tinerilor căsătoriți, cât și părinților — fam. d. prof. Păstrav — cel mai sincere urări de fericire.

■ **Desvelirea monumentului Horia-Cloșca și Crișan la Alba-Iulia.** Suntem informați că uriașul obelisc care se ridică pe zidul orașului Alba-Iulia, în fața porții pe care a fost temnița mucenicilor — se va desveli la 14 Octomvrie, în prezența M. Sale Regelui și a celor mai de seamă reprezentanți ai neamului nostru. Pentru a se da proporții cât mai grandioase acestor serbări vor fi puse la dispoziția publicului trenuri speciale și autobuse, iar la sfârșit se va servi țărânimii prezente o gustare. Atragem atențiunea tuturor intelectualilor, din bună vreme, asupra acestor serbări, pentru reușita cărora nu va trebui să precupețim nici o osteneală. Pentru a se pune în serviciul marelui cauze, care va fi și o dovadă a conștiinței și demnității noastre, numărul viitor al gazetei noastre va fi închinat jertfei sguduitoare a celor 3 eroi și va fi scris pentru popor.

■ **Numiri în învățământ.** Cu începutul noului an școlar, în învățământul secundar din orașul nostru, s'au făcut o mulțime de schimbări. Astfel la Gimnaziul de fete, s'au reintors la catedră doamnele Aristia Ionescu, titulara catedrei de l. română, care a fost în concediu la Paris, 2 ani de zile și Natalia dr. Săroiu, dela Diciosânmartin, titulara catedrei de istorie și geografie. La catedra de lucru și gospodărie, în locul dș. Jidav, a fost numită dna M. Cocoș, iar în locul dșoarei Ana Șerban, la educație fizică, a fost numită dna Comănanariu, soția dlui prof. Eh. Comănanariu, titularul catedrei de educația fizică dela liceul „T. Maiorescu”. Aici, au fost transferați și numiți d. Zaharia T. G., dela Aexandria, la catedra de geografie și d. Schöch Teodor, la catedră de l. germană, ambii profesori titulari. Au mai fost numiți titulari dd. Trifu Vasile la catedra de latină și elină, Todoran Laurean la filozofie-drept, Radu Ioan la matematici, Barna Simion la st.-naturale, apoi dd. Mehedinciu Ion, la catedrala de mat. fizică, Bălan Toma la l. latină și Glăvan Mihai la l. franceză. Dorim noilor profesori, din tot sufletul, să se simtă bine în orașul nostru și mai ales să se stabilească la noi cât mai mulți, pentru o continuitate cât mai îndelungată din care vor profita, în primul rând elevii și elevele celor două școli. Mai înregistrăm aici că Gimnaziul de fete are 185 de eleve, iar liceul, T. Maiorescu" 250 de elevi. La școala primară au fost numiți prin transferare dd. Gheorghe Tutu dela Rădești și Csürös dela Ciumbud, la grădinița de copii dna A. Bălan. La Gimnaziul

Industrial numirile sunt in curs. La a doilea post de prof. de religie ort. a fost numit d. Ion Costea.

■ **Prețurile maxime pe luna Octombrie.** Primăria orașului nostru a fixat următoarele prețuri maxime: Făina mijlocie nr. 4, 9.50, de pâine nr. 5, 9— lei și 8.50, de porumb cernută 5 lei. Pâinea de făină nr. 4, 9— lei, nr. 5, 8.50, franzeluță și cornuri 1.50 lei. Carnea de vită cal. I. 22 lei, II. 18 lei, de vițel cal. I. 32 lei, II. 28 lei, porc antrecot 30, spată 28. Slămina crudă pentru topit 32, osânza 34. Untura topită 40, slămina afumată 48, mezeluri cal. I.48, cal. II. 40, sunca fiartă 80, salamaș de iarnă 130 lei. Zahăr cu bucată 31, tos 29, farine englez 30, cubic englez 32, tos dublu rafinat 29.25.

■ **Mare gală de box.** La 2 Octombrie se va organiza, la București, o mare gală de box, în care celebrul nostru Toma Aurel va boxa — în semifinala campionatului mondial la categoria cocoș — cu Young Perez. În semivedetă vor lupta Lucian Popescu, Pancho Martinez, apoi Moți Spacow—Vittorio Livani. Deschiderea va fi făcută de Sandu Ion și Ion Gorun, ambii reputați boxeri români. Atracția supremă a serii rămâne lupta dintre Toma și Perez, învingătorul urmând să fie opus lui Sanghili, campionul mondial al categoriei cocoș. Lupta deci capătă o importanță de proporții internaționale. Toma Aurel ne poate aduce cel dintâu trofeu mondial.

■ **Primire triumfală.** Ducele Italiei a făcut zilele aceste o vizită oficială cancelarului Hitler și poporului german. Corespondenții foarte numeroși ai marilor gazete europene ne relatează primirea grandioasă pe care oficialitățile și poporul german au făcut-o premierului italian. Tot ce s'a putut aranja mai fastuos pe întregul parcurs al drumului la München și Berlin, cu audițiile muzicale cele mai geniale, cu cortejuri de zeci de mii de militeni în cămăși brune, cu aclamații nesfârșite. După primirea atât de fastuoasă au urmat lungi consfătuiri între cei doi oameni de stat.

■ **După accidentul de tren dela Ciucea.** În legătură cu accidentul dela Ciucea d. prim-procuror Birăescu a făcut o anchetă la fața locului. D-sa a dispus confiscarea benzei de telegraf pentru a se constata dacă dingara Poeni a fost semnalizată trecerea trenului rapid de coletărie sau a personalului cu nr. 3026. Au fost arestați trei cantonieri, cari au avut mijloace să prevină accidentul. În primul rând sunt responsabili Nicolae Corneanu, impiegatul de mișcare din gara Poieni. Teodor Buzoacaru și Gheorghe Cobârțău, Augustin Crețu și Popa Petre, care au fost aduși la Cluj pentru a fi anchetați. S'a mai stabilit că trenul personal nr. 3026 a plecat din Ciucea cu un minut mai înainte, iar rapidul n'a oprit la Poieni. Impiegatul de mișcare Nicolae Corneanu a vrut să semnalizeze trecerea trenului la Ciucea, dar din cauza nervozității a greșit. Linia Cluj-Oradea a fost complet restabilită. Dela Brașov a sosit macarele montate pe vagoane pentru deblocarea liniei.

■ **Răpirea generalului Miller.** Agenții din poliția bolșevică G. P. U. au reușit să răpească, cu ajutorul generalului Skoblin, pe șeful organizației rușilor albi Miller, care întreținea legături cu Germania și Spania naționalistă. Se crede că nefericitul general a fost transportat din centrul Parisului, la vapor, cu un automobil misterios. Din cercetările ulterioare s'a constatat că generalul Miller a fost imbarcat miercuri 22 Sept. ora 20 pe vasul sovietic „Maria Ulianova” din cheiul Renaud, care a plecat fără ca plecarea să fi fost înscrisă printre plecările vaselor ce urmau să părăsească portul Havre în aceea zi. Ne aflăm în fața unei răpiri gen. Kutieпов. Înainte de a pleca la fatala întâlnire, generalul Miller a lăsat pe biroul secretarului său Kusonski, următoarea scrisoare: „Am astăzi întâlnire la ora 12 și 30 minute cu generalul Skoblin. El trebuie să meargă cu mine la o întâlnire cu ofițerul german Strohman și cu Eurer. Amândoi vorbesc bine rusește. Întâlnirea se datorește inițiativei generalului Skoblin. Poate să fie vorba de o cursă pusă la cale împotriva mea. În acest scop, las această notiță” A fost aceasta, ultima lui scrisoare, scrisă ca om liber. Cruzimea și răzbunarea măcelarului politic Stalin, îl va duce în robie, dacă nu va avea noroc să fie executat.

SPORTIVE

FOOTBAL.

Duminică 26 Sept. a. c. a avut loc pe arena Solvay din Uioara, matchul de campionat al juniorilor din districtul Aiud între echipele ASA. Aiud și Solvay Uioara.

Matchul a decurs într'un tempo îndrăcit. Din primele minute ASA. dovedește că e superioară cu câteva clase, însă, această superioritate n'a putut fi concretizată deocamdată din cauza extraordinarului ghinion de care a avut parte ASA. Ploaia de bare stau dovadă. Totuși, ghiata s'a spart — era inevitabil — și ASA. marchează 2 goaluri de toate frumosețea prin Avram și Szilágyi.

Partea sărată a matchului, a sosit: Căcălăcean, portarul dela ASA. apără o minge înaintea porții cu cel puțin 1 metru și arbitrul — dacă-i putem zice așa — sub influența galeriei acordă, spre stupefacția multora, goal. 2:1 pentru ASA. După o mică întrerupere matchul continuă, amărând zilele sărate ale echipei uiorene.

În repriza II-a ASA. domină net, dominată fiind numai de ghinion și de inexactitățile arbitrilor G. Pop de Șovaroș.

Cel mai bun de pe teren, micul Beder, portarul și centruhalful dela ASA.

Cel mai slab din 23 — căci 23 au jucat — Dl superarbitru nemângăiat G. Pop, care putem zice că n'a arbitrat ci și-a bătut joc de meserie și regulamente.

Gurile rele spuneau că arbitrul dacă nu susținea în fel și formă pe Solvay, unde dănsul are serviciu, conducerea Uzinei „I-ar fi aruncat din pită”.

Dacă este așa, scuzele noastre, D-le arbitru.

Popice.

În vederea revanșei cu echipa „Bohemi” din loc, popicarii dela ASA. sunt rugați a se prezenta din când în când, sub orice formă, la antrenament pe arena Soc. de Lectură a Meseriașilor Maghiari. Lista jucătorilor se va forma cel mai târziu până joi seara și se va afișa la „Costică”

Sâmbătă seara la ora 9 fix, va începe matchul, așa că pe atunci, — mobilizarea.

■ **Cinematograf.** Sâmbătă la 9, Duminică la 5, 7, 9, Luni la ora 9. Cel mai grandios film de junglă! *Răzbnunarea lui Tarzan.* A nu se confunda cu vechiul film „Tarzan” jucat de Weissmüller! Cu reproduceri originale din junglă! În rolul principal: *Herman Brix* Înainte: *JOURNAL*

De vânzare. Casă în foarte bună stare, situată în colț, str. Unirii No. 58. constă-tătoare din 3 camere, bucătărie, verandă, camară și pivniță. Informațiuni la proprietar: Alexandru Purceilă (Românul). 1—7.

Din cauza mutării se vinde un pianino marca „Roesler” cu 26.000 Lei și un divan cu 1.700 Lei. Alea Reg. Maria 11.

Atențiunei

Elegant Vă îmbracă croitoria

„DASCĂL”

Piața Reg. Ferdinand

Fiecare econom

să cumpere pluguri, mașini și tot felul de unelte agricole, cue, sârmă, mașini pentru bucătărie, cupoare de fier și toate mărfurile de fierărie dela cea mai mare și mai ieftină prăvălie de fier

Adolf Izrael și Fiul
AIUD.

Telefon: 21.

P. Reg. Ferd. 35.

1—26.

APARATE DE RADIO:

PHILIPS,

MINERVA,

STANDARD,

ZERDIK

TELEFUNKEN,

VINDE ÎN RATE MICI

AUTO-RADIO

BUCUR

Numai și numai

la „Mărgineanu”

se servesc cele mai bune brânzeturi, mezeluri, unt, etc. precum și tot felul de beuturi spirituale.

Zilnic bere proaspătă!

Dacă vrei o gustare bună, numai

la **«Mărgineanu»**

Str. Mihai Viteazul No. 16.

Toată lumea știe, că numai în atelierul de pantofărie

Traian Mesaroș

din Piața Elisabeta

se confecționează după ultima modă tot felul de încălțăminte, garantate și pe lângă cele mai modeste prețuri

Reparații de șoșoni, galoși etc.

Incercați și o să vă convingeți că numai la bodega

ONAC

veți găsi cele mai bune și ieftine vinuri, zilnic mezeluri proaspete de Sibiu și tot felul de aperitive, bere proaspătă etc.

Pâine, franzele și cornuri de prima calitate, coapte în brutăria proprie.

Nu uitați, faceți încercare.

Bodega și brutăria

ONAC

Piața Reg. Ferdinand No. 6

In atențiunea

gospodinilor.

La librăria „PAPIRUS” se pot căpăta tot felul de hârtii de celofan pentru legatul compoturilor, atât în bucăți cât și în coli întregi, pe lângă cele mai modeste prețuri.

Tot aici se găsește cea mai specială hârtie de pus între haine contra molilor. Covoară de hârtie GRAZIOLEUM, hârtie CRETATĂ și covoară românești de hârtie în suluri etc. etc.

Incercați și vă convingeți de prețurile noastre reduse și de serviciul punctuos și corect.

Librăria „PAPIRUS”.

1—20

Str. M. Viteazu localul Seidl.